

ICOM Belgium Flanders
ICOM Vlaanderen vzw

Jaarverslag 2019

“Een museum is een permanente instelling, niet gericht op het behalen van winst, toegankelijk voor publiek, die ten dienste staat van de samenleving en haar ontwikkeling. Een museum verwerft, behoudt, onderzoekt, presenteert, documenteert en geeft bekendheid aan de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving, voor doeleinden van studie, educatie en genoegten.”

Wat doet ICOM Belgium Flanders?

ICOM Belgium Flanders (ICOM Vlaanderen) verenigt musea en museummedewerkers die de museumdefinitie met passie en kennis van zaken onderschrijven. Zowel grote als kleine, erkende als niet-erkende musea uit Vlaanderen en Brussel zijn als lid aangesloten. Als ledenvereniging staat ICOM Belgium Flanders ten dienste van musea, museummedewerkers en erfgoedprofessionals. De vereniging fungeert als ICOM-antenne en -aanspreekpunt voor musea in Vlaanderen en Brussel.

Afbeelding 1 - Groepsfoto studiebezoek 'De wereld van Bruegel'

Leden en bestuursleden vertegenwoordigen de vereniging in de internationale ICOM-comités en binnen het Europese museumplatform NEMO (Network of European Museum Organisations). Daarnaast is ICOM Belgium Flanders ook medeorganisator van de prestigieuze EMYA-prijs (European Museum of the Year). Ze is de stem van de niet-landelijk erkende musea met een kwaliteitslabel in het Museumoverleg, verschillende thematische overlegstructuren en in OCE (Overleg Cultureel Erfgoed) - de belangenbehartiger voor cultureel erfgoed op Vlaams niveau. Als netwerkorganisatie werkt ICOM Belgium Flanders aan een maximale participatie van deze musea aan het Vlaamse beleid, en helpt ze bruggen bouwen tussen de Vlaamse beleidsmakers en de musea enerzijds en tussen musea onderling anderzijds.

De vereniging is een kennisknooppunt voor nieuwe informatie en kennis over het vakgebied. Langs verschillende digitale kanalen informeert ze museumprofessionals over het Vlaamse en internationale veld. Werkbezoeken aan musea die nieuwe formats uitproberen of zich ontpoppen tot vernieuwende en inspirerende voorbeelden spreken zowel museummedewerkers als zelfstandige erfgoed-professionals, publiekswerkers en gidsen aan. Studiedagen en lezingen rond relevante thema's zoals museumcatering, publieksparticipatie, museumshops en ICE in musea trekken telkens een nieuw en gespecialiseerd publiek en fungeren als museologische denktanks.

Reflectie, kruisbestuiving, teamspirit en inspiratie. Dat is wat ICOM Belgium Flanders het Vlaamse museumveld wil blijven bieden, met een steeds sterker museumlandschap en een verbonden professionalsnetwerk als resultaat.

Afbeelding 2 - CECA-reflectiedag 2019

1. Internationale mandaten

In 2019 zijn 85 Vlaamse en Brusselse instellingen aangesloten bij ICOM Belgium Flanders. 67 daarvan zijn ook lid van ICOM Internationaal. ICOM Belgium Flanders wil de stem en de voelsprietten van deze musea zijn in de belangrijkste regionale, nationale en internationale overlegplatformen binnen de sector. Via haar communicatiekanalen (website, nieuwsbrief, sociale media, netwerkmomenten) wil de vereniging de belangrijkste informatie over deze platformen doorgeven aan het Vlaamse museumveld.

1.1 Internationale vertegenwoordigingen en mandaten

Voor ICOM Belgium Flanders wordt internationalisering één van de speerpunten. Naast de vertegenwoordiging in het mondiale ICOM-netwerk, is de voorzitter van ICOM Belgium Flanders in oktober 2018 tevens verkozen geweest tot de Executive Board van NEMO. Dit Europees netwerk van museumverenigingen lobbyt rechtstreeks met de Europese raden en commissies die rond cultuur en erfgoed handelen. Onze aanwezigheid in Brussel maakt dat wij voor NEMO zullen participeren op tal van internationale overlegmomenten.

Afbeelding 3 - Raad van Bestuur van NEMO op bezoek in het FeliXart Museum

1.1.1 ICOM nationaal comité

ICOM Belgium Flanders vertegenwoordigt ICOM Internationaal in Vlaanderen en Brussel. ICOM groepeert meer dan 41 000 leden en meer dan 3000 musea uit 138 landen. Hiermee is ICOM een uniek professioneel en wereldwijd netwerk voor musea en hun medewerkers.

Museumprofessionals, gegroepeerd in 32 internationale commissies, voeren gespecialiseerd onderzoek in hun gebieden van interventie. ICOM bestrijdt de illegale handel in cultuurgooederen en werkt hiervoor samen via internationale verbanden met partners als UNESCO, Interpol en de Wereld Douane Organisatie. ICOM bezit een consultatieve status bij de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties - ECOSOC.

Het nationaal comité van België wisselt driejaarlijks van voorzitterschap tussen ICOM Belgique Wallonie-Bruxelles en ICOM Belgium Flanders. Tot maart 2020 was Sergio Servellón (voorzitter ICOM Belgium Flanders) voorzitter van ICOM Belgium en Alexandre Chevalier (voorzitter ICOM Belgique Wallonie-Bruxelles) ondervoorzitter.

Afbeelding 4 - Sergio Servellón en Alexandre Chevalier

1.1.2 ICOM KYOTO 2019 en Algemene Vergadering 2019

Elke drie jaar organiseert ICOM een grote conferentie. In 2019 was het de beurt aan Kyoto om meer dan 3000 ICOM-leden uit de hele wereld te ontvangen. Het centrale thema was 'Museums as Cultural Hubs: The Future of Tradition'. Van 1 tot en met 7 september namen tientallen Belgische ICOM-leden deel aan lezingen, workshops, postersessies, excursies en informele activiteiten.

Afbeelding 5 - ICOM België bood de Belgische deelnemers in Kyoto een netwerklunch aan

Binnen drie jaar is Praag het gastland. We mikken dan op een nog grotere delegatie vanuit ons land!

Heel wat aanwezige leden verzorgden ook een presentatie of postersessie. Dit zijn enkele voorbeelden van de deelname van Belgische ICOM-leden in Kyoto:

- Sigrid Bosmans (Museum Hof van Busleyden) kon men aan het werk zien in Kyoto, tijdens de CAMOC-lezing *Building a Bridge between the Past and the Future for the City as a Shared Place*.
- Lars De Jaegher (STAM) gaf een lezing tijdens de CAMOC-conferentie in Kyoto met als titel *The Square Kilometre - Zooming in on the City through a Participation Project*.

Afbeelding 6 - Lars De Jaegher (STAM) tijdens de CAMOC-conferentie

- Leen Beyers (MAS) was actief in Kyoto tijdens de gezamenlijke workshop van de internationale comités COMCOL en CIDOC, waar ze ook een lezing gaf onder de titel *Multiperspectivity in Documenting Collections. Congolese Historians and the Africa Collection of the MAS*. Ze is sinds 4 september ook lid van de Raad van Bestuur van dit internationale comité.
- Onze nationale CECA-correspondenten, Stephanie Masuy en Sofie Vermeiren, hebben druk promotie gevoerd voor de CECA-conferentie 2020 in Leuven! Ons nieuwe bestuurslid Sofie Vermeiren (M-Museum Leuven) gaf daarnaast ook een presentatie in Kyoto.

- Ilse Bogaerts (War Heritage Institute), bestuurslid ICOM Belgium Flanders en ICOMAM, heeft gezorgd dat ICOMAM & ICOM Costume een gezamenlijk congres hadden in het IMH (Inamori Memorial Hall). Ze gaf er zelf ook een lezing onder de titel *Why Do we Love to Look like a Soldier?*.
- Onze nieuwe bestuursleden waren zeer actief in Kyoto. Olga Van Oost (FARO) gaf een presentatie tijdens een sessie van INTERCOM en eentje bij ICOFOM.
- Estelle De Bruyn (KIK-IRPA) gaf een lezing *Resilient Storage, a program for optimizing the efficiency of the HVAC systems* voor een ICR, International Committee for Regional Museums.

Afbeelding 7 - Ilse Bogaerts (War Heritage Institute) tijdens de ICOMAM & ICOM Costume Conferentie

Tijdens Kyoto 2019 werd een nieuwe Raad van Bestuur verkozen. Onze collega Alexandre Chevallier (ICOM Belgique Wallonie-Bruxelles) kwam helaas enkele stemmen tekort.

De conferentie in Kyoto zal bij velen in het geheugen gegrift blijven door de discussie rond de vernieuwde museumdefinitie. Op 7 september werd normaal gezien de nieuwe museumdefinitie voorgelegd op een buitengewone algemene vergadering in Kyoto.

Naar aanleiding van heel wat reacties uit beide landsdelen heeft ICOM België, als belangenbehartiger van de sector, samen met andere nationale en internationale ICOM-comités voorgesteld om de stemming uit te stellen, totdat men voldoende tijd heeft gekregen om over de definitie met de leden te reflecteren. Dit voorstel werd met ruime meerderheid goedgekeurd.

Afbeelding 8 - ICOM Kyoto Algemene Vergadering

1.1.2 ICOM-CECA

Op de CECA-reflectiedag van 18 maart werden de twee nationale correspondenten voor België voorgesteld: Sofie Vermeiren (M-Museum Leuven) en Stéphanie Masuy (Museum van Elsene). De jaarlijkse conferentie van CECA vindt in 2020 plaats in M-Museum Leuven.

Beide CECA-correspondenten waren ook aanwezig in Kyoto en maakten daar reclame voor de CECA-conferentie.

Helaas werd de CECA-conferentie ondertussen door de coronacrisis uitgesteld tot 2021.

Afbeelding 9 - Sofie Vermeiren en Stéphanie Masuy tijdens Kyoto 2019

1.2 NEMO

Van 7 tot 10 november ging NEMO's museumconferentie 2019 door in het Estonian National Museum. Het thema van de conferentie waren de Sustainable Development Goals van de VN en de 2030 Agenda for Sustainable Development. De conferentie ging in op hoe de museumwereld deze kan toepassen maar ze evengoed toegankelijk en bekend kan maken naar het publiek toe. Het verslag en meer info kan je hier terugvinden:

<https://www.ne-mo.org/about-us/european-museum-conference/museums-2030-sharing-recipes-for-a-better-future.html>

Leden van ICOM Belgium Flanders kregen 20% korting op de deelnameprijs van deze conferentie.

Afbeelding 10 - NEMO-conferentie 2019

ICOM Belgium Flanders neemt ook deel aan de LEM (learning and museums) werkgroep binnen NEMO. Ze stelde vorig jaar een onderzoeksthema voor en dit resulteerde in een publicatie die sinds kort online terug te vinden is. Het onderzoek gaat over de vraag of 'echte' objecten nodig zijn in het museum om ervan te kunnen leren. 'Is learning better without objects' heet de publicatie en kan je hier terugvinden:

<https://www.ne-mo.org/news/article/nemo/nemo-publication-on-informal-learning-and-learning-without-objects.html>

Het lezen waard!

1.3 EMYA

ICOM Belgium Flanders is medeorganisator en vertegenwoordiger voor EMYA in Vlaanderen. Sofie Wilder, bestuurslid ICOM Belgium Flanders, volgt deze organisatie en vertegenwoordiging op. Zij neemt, bij de eindvoorstelling en uitreiking van de prijs interviews af met de mededingers en stelt de persberichten op. Tijdens het jaar verzamelt zij de musea die zich kandidaat wensen te stellen voor het volgende jaar en verzorgt de begeleiding van de internationale jury's bij de voorafgaande bezoeken. Op het evenement begeleidt zij de deelnemende Vlaamse musea.

Pieter Van Der Gheynst (Brusselse Museumraad) is sinds eind 2019 aangeduid als nationaal correspondent voor Brussel. Alexandre Chevalier (KBIN, ICOM Belgique Wallonie) neemt de musea in Wallonië voor zijn rekening.

Op 25 mei werden de European Museum of the Year Awards 2019 uitgereikt in Sarajevo. Zowel het House of European History als Museum Plantin-Moretus kregen een eervolle vermelding.

Afbeelding 11 - Prijsuitreiking EMYA 2019

De hoofdprijs ging dit jaar naar het Rijksmuseum Boerhaave in Leiden. De jury loofde de kunstzinnige aanpak van het museum om wetenschap naar het grote publiek te brengen. De overige prijzen van de avond gingen naar het Museum für Kommunikation (Bern - Zwitserland), het Strandingsmuseum St. George (Thorsminde - Denemarken), het Weltmuseum Wien (Wenen - Oostenrijk) en Brunel's SS Great Britain (Bristol - Verenigd Koninkrijk).

Het House of European History kreeg een eervolle vermelding als eerste museum met een pan-Europees verhaal, gebaseerd op academisch onderzoek en een indrukwekkende collectie objecten. De jury loofde het museum als een centrum voor kritische analyse van de Europese geschiedenis en waardeerde vooral de aandacht voor democratische waarden, mensenrechten en diversiteit.

Museum Plantin-Moretus werd geprezen omwille van de recente conversie van een museum voor specialisten tot een plek voor een publieksbeleving van hoge kwaliteit, voor een divers publiek, waarbij de magische atmosfeer van de eeuwenoude plek nog versterkt werd.

2. Nationale mandaten

ICOM Belgium Flanders positioneerde zich van in het begin als belangenbehartiger van de niet-landelijk ingedeelde musea binnen het Vlaams Museumoverleg. Dit wil echter niet zeggen dat dat onze enige bijdrage is. De laatste jaren tekenen zich twee duidelijke pijlers af: federale en Vlaamse dossiers die de hele museum sector aanbelangen.

2.1 Federaal niveau

Federaal werden er twee dossiers getrokken door ICOM Belgium Flanders in nauwe samenwerking met ICOM WB en de Brusselse Museumraad.

2.1.1 Bewakingswet

De impact van de afschaffing van de opleiding erfgoedbewaker en de verstrengde naleving van de bewakingswet laat zich voelen in de sector. Op meerdere bijeenkomsten van het Museumoverleg kwam de problematiek aan bod. Eind 2018 schreven ICOM Vlaanderen en het Vlaams Museumoverleg een nota over de problematiek van de bewakingswet.

Deze werd op 14 en 28 februari 2019 besproken op het kabinet van de minister van Cultuur Gatz. Er volgden twee vervolvergaderingen met de administratie CJM om mogelijke pistes te bespreken.

De problematiek werd erkend, en enkele leden van het Museumoverleg vormden een werkgroep om er op verder te werken in dialoog met CJM en kabinet. Het doel van deze werkgroep is om een structurele dialoog op gang te brengen tussen museum- en erfgoedsector, en de verschillende actoren (departement, kabinetten, private sector) die betrokken zijn bij de naleving van de bewakingswet. De werkgroep bestaat uit: Sofie Wilder (ICOM Belgium Flanders/Musea Turnhout), Patrick Allegaert (Vlaamse Museumoverleg), Bruno Claes (M Leuven), Sarah Bastien (Musea Gent), Peter Slosse/Nelle Vallaëys (IFFM), Dieter Vankeirsbilck (M HKA) en Jan De Loof (Mu.Zee).

Aangezien de bewakingswet federale materie is, werd in overleg met het kabinet en de administratie afgesproken dat een onderhoud met Binnenlandse Zaken zou worden aangevraagd door ICOM België (i.p.v. het Vlaamse Museumoverleg), samen met de Franstalige afdeling en een vertegenwoordiging vanuit de Brusselse musea.

Door het uitblijven van de vorming van een federale regering is dit overleg met Binnenlandse Zaken er in 2019 niet gekomen.

2.1.2 Studie rond een Tax Shelter voor musea

ICOM Belgium Flanders nam het initiatief om samen met de Universiteit Antwerpen een studie op te zetten rond de wenselijkheid en de mogelijkheden van een tax shelter voor musea om te bekijken in welke mate deze alternatieve wijze van financiering de musea zou kunnen ondersteunen. Deze studie werd uitgevoerd door Universiteit Antwerpen onder leiding van prof. Annick Schramme en prof. Dirk De Corte vanuit een initiatief van ICOM Belgium Flanders, ICOM Wallonie-Bruxelles en de Brusselse Museumraad.

Tax shelter is een fiscale maatregel die de creatie van artistieke producties fiscaal aantrekkelijker kan maken. De gunstige regel bestaat al voor audiovisuele producties en de podiumkunsten. Twaalf musea werden uitgenodigd om deel te nemen. Er werden simulaties gemaakt op basis van hun budgetten. De focus lag op tijdelijke tentoonstellingen waarbij tax shelter kan worden gezien als een vorm van projectfinanciering. Naar alle waarschijnlijkheid kan de permanente collectie niet in aanmerking worden genomen.

De studie werd in het najaar 2019 opgeleverd maar een annex met ook een focus op kleinere speler wordt nog aangevuld. De uiteindelijke nota is dient als sensibilisering voor de federale regering in 2020. Het is een belangrijke stap geweest om dit soort van technische sectorale behartiging op federaal niveau te doen.

2.2 Vlaams niveau

2.2.1 Vlaams Museumoverleg

Het informeel Vlaams Museumoverleg kwam in 2019 vier keer samen: op 15/02, 17/05, 20/09 en 15/11. Het Vlaams Museumoverleg 'draait' intussen al 6 jaar als een groot informeel netwerk van museumdirecteurs. Ontstaan uit het overleg van landelijk ingedeelde musea, verruimde het draagvlak met de komst van ICOM Belgium Flanders. Ontstaan uit het overleg van landelijk ingedeelde musea, verruimde het draagvlak met de komst van ICOM Belgium Flanders. Dit overleg zorgt, door de ondersteuning van FARO, voor een nodige sectoroverleg. Sinds 2018 bestaan er werkgroepen die zich focussen op bv. Het 'agonistisch museum, de bezoekers en communicatie. Het Vlaams Museum Overleg wordt voorgezeten door Patrick Allgeaert en bijgestaan door Olga Van Oost. Sergio Servellon, Sofie Wilder en Leen Heyvaert volgen dit overleg voor ICOM Belgium Flanders op.

2.2.2 Museumpassmusées

Op 20 september 2018 werd de museumpassmusées gelanceerd.

Een jaar na de lancering maakt de museumpas een fraaie balans op: 70 000 pashouders bezochten maar liefst 300 000 keer een museum. Bovendien kondigde museumPASSmusées naar aanleiding van die verjaardag ook een samenwerking met NMBS aan: wie een museumpas heeft krijgt er treintickets aan halve prijs bovenop.

Afbeelding 12 - Museumpas

MuseumPASSmusées en onderzoeksbureau iVOX ontwikkelden in 2019 tevens een handige en ludieke tool: de Museum Matcher. In een paar kliks ontdek je welk museumtype jij bent en welke 5 musea perfect bij je passen.

2.2.3 Overleg Cultureel erfgoed vzw (OCE)

In 2015 werd de vzw Overleg Cultureel Erfgoed, kortweg OCE, opgericht als belangenbehartiger voor de erfgoedsector. Met de vzw heeft de culturele erfgoedsector een representatieve spreekbuis die collegiaal en solidair opkomt voor de gezamenlijke belangen van de volledige erfgoedsector.

Bestuurslid OCE voor ICOM Belgium Flanders, ter vertegenwoordiging van de erkende, niet-landelijk ingedeelde musea: Leen Heyvaert.

Binnen belangenbehartiger OCE bewoog er weinig in 2019. Na de subsidierondes plooiden de deelsectoren vooral terug op hun eigen kernwerking om de beleidsplannen in uitvoering te brengen. Het erfgoedlandschap werd door het decreet hertekend, en niet alle mandaten konden worden verdergezet. Op sommige momenten was de verdeeldheid tussen de deelsectoren groot, en de belangen waren niet steeds dezelfde. Er was algemene consensus dat zowel het profiel als de structuur als de precieze focus van OCE grondig moeten herbekeken worden, en er werd naar een traject gezocht om dit in gang te zetten. Bij de vertegenwoordiging vanuit ICOM-BF was het vooral van belang om het brede spectrum aan erkende musea steeds te vertegenwoordigen, op één lijn met de vertegenwoordiging vanuit het Museumoverleg.

2.2.4 Overleg regionale musea

Tijdens het overleg van de regionale musea in juli 2019 werd er besproken welke regionale criteria we beter kunnen omschrijven, om het profiel van de regionaal erkende musea scherper en sterker te maken, en de ondersteuning en erkenning op basis van het decreet optimaler en meer afgestemd op de werkelijke noden. Die kunnen heel verschillend zijn, aangezien de groep regionaal erkende musea geen homogene groep is, die enkel een bepaalde schaalgrootte deelt. Die vraag staat niet los van andere erkenningsvormen. Faro ondersteunt de werkgroep mee om, conform het Museumoverleg, meer als groep op het beleid te kunnen wegen en aan expertisedeling te doen.

Trekkers: Sergio Servellon, Davy Jacobs, Thomas Ameye, i.s.m. FARO

2.2.5 Museum Product Award

Dankzij tussenkomst en sponsoring van ICOM Belgium Flanders en ACE (Association Cultural Enterprises) mocht het MAS als de winnaar van de Museum Product Award 2018 begin maart 2019 deelnemen aan de ACE Best Product Awards en een presentatie geven op het ACE Congres in Brighton. Met dank aan FARO, naast ICOM Belgium Flanders de initiatiefnemer voor de Museum Product Award!

Afbeelding 13 - Frederic Jonckheere (ICOM Belgium Flanders), Caroline Brown (ACE Chairman en Head of Commercial Services, British Library) en Marieke van Bommel (directeur MAS) op de ACE conferentie

In 2019 werd er geen nieuwe verkiezing van de Museum Product Award gehouden.

2.2.6 Plannen voor de toekomst: IMP en ICE (in)begrepen

ICOM Belgium Flanders werkt sinds 2019 mee aan het project 'Plannen voor de toekomst: ICE (in)begrepen', dat de komende jaren de relatie tussen immaterieel erfgoed en collectiebeleid in Vlaanderen verkent. Dit project is een samenwerking tussen Werkplaats immaterieel erfgoed (WIE), FARO - Vlaams steunpunt voor Cultureel Erfgoed, PACKED vzw, Museum Hof van Busleyden, Jenevermuseum Hasselt en ICOM Belgium Flanders, met bijdragen van Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland.

Tussen 2017 en 2020 heeft WIE met IMP vijf internationale conferenties en expertmeetings georganiseerd rond thema's die voor de hedendaagse ICH- en museumpraktijk van belang zijn. In 2020 voorziet men een afsluitend symposium.

In 2019 vonden in Mechelen een activiteit plaats waar ICOM Belgium Flanders aan hielp:

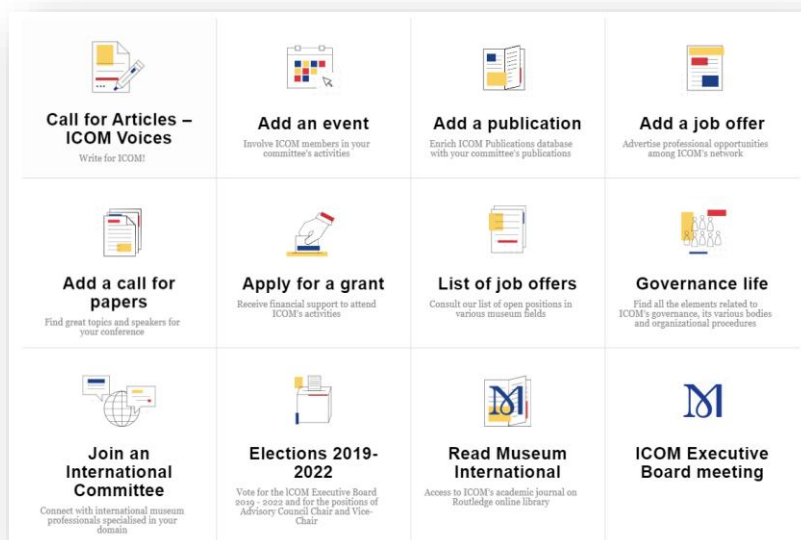
Cultuurbeleid | Hof van Busleyden - Mechelen, België | 7 mei (internationale conferentie) en 8 mei (expertbijeenkomst), 2019

3. ICOM Belgium Flanders voor museum- professionals en erfgoedmedewerkers

ICOM Belgium Flanders wil de Vlaamse museumprofessionals berichten over de nieuwste tendensen, werkmethode en netwerken, zowel nationaal als internationaal. Dat doet ze door zelf studiedagen en werkbezoeken te organiseren en door samen met het steunpunt of landelijke expertisecentra vormingen te realiseren.

Via haar communicatiekanalen (website, nieuwsbrief, sociale media, netwerkmomenten) verspreidt de vereniging informatie over zowel haar eigen activiteiten als het laatste nationale en internationale nieuws over het vakgebied. ICOM Belgium Flanders wil op die manier zowel een kennisknooppunt als een reflectiekamer zijn voor alle museummedewerkers die de deontologische code van ICOM onderschrijven.

Op vertoon van hun lidkaart krijgen leden (als museumcollega) in bijna alle Vlaamse, Belgische en buitenlandse musea gratis toegang. Dit laatste blijft echter een gunst van het betreffende museum, geen recht dat aan de ICOM-pas ontleend kan worden. Leden kunnen aansluiten bij een van de internationale ICOM-commissies/comités of geaffilieerde comités en krijgen toegang tot hun persoonlijke dashboard, een online community waar alleen ICOM-leden aan deel kunnen nemen.

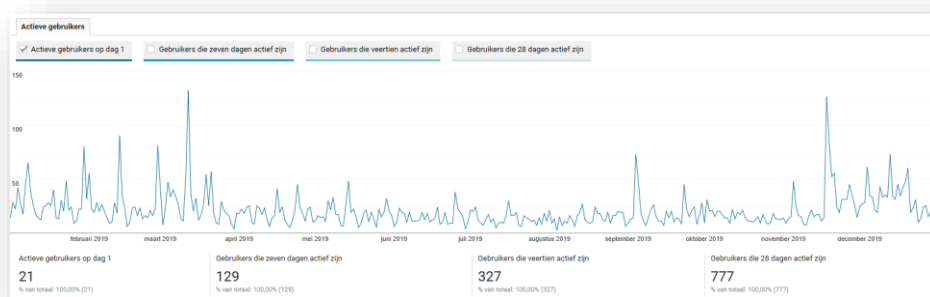

Afbeelding 14 - Ledengedeelte van de ICOM-website

3.1 Communicatie

Op communicatievlak werd verder gewerkt met de bestaande tools en kanalen.

De website, in 2017 opgestart, draait stabiel, en toont naast algemene informatie ook ICOM-nieuws. Vanaf 2019 werd de ingebouwde mogelijkheden extra benut, waaronder webformulieren voor het inschrijven voor de activiteiten van de vereniging. In 2019 had de website gemiddeld 129 actieve bezoekers per week. Dit is een stijging van meer dan 50% ten opzichte van 2018. Diezelfde stijgende trend zet zich ook door wanneer men de overige gemiddelden bekijkt:

Afbeelding 15 - Grafiek actieve bezoekers website

	2018	2019	% stijging
Actieve gebruikers per dag	9	21	133%
Actieve gebruikers per week	84	129	54%
Actieve gebruikers per 14 dagen	212	327	50%
Actieve gebruikers per 28 dagen	508	777	53%

Tabel 1 - Evolutie actieve gebruikers website

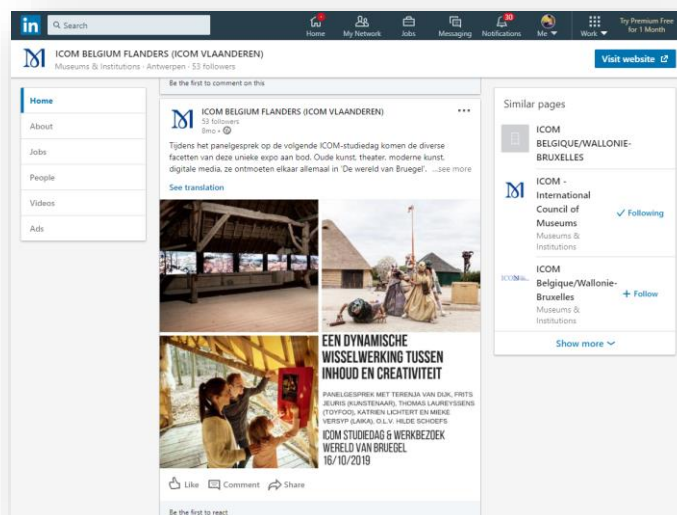
In 2019 werden er via Mailchimp 16 nieuwsbrieven verstuurd en 9 diverse berichten (info hernieuwing lidmaatschap, uitnodiging AV, uitnodiging activiteiten, ...). Daarnaast werd Mailchimp ook gebruikt om informatie door te sturen naar de museumdirecteurs, vooral naar de regionale en lokale/niet-ingedeelde musea. ICOM Belgium Flanders zorgt er op die manier voor dat de info uit andere overlegorganen doorstroomt naar de kleinere musea.

Onze sociale media kanalen blijven het goed doen. De meeste aandacht gaat naar Facebook. In 2019 steeg het aantal 'fans' op de facebookpagina van 660 naar 733. Het aantal volgers op Twitter is gestegen van 510 naar 580.

4-9-2019 10:30	 Ilse Bogaerts, bestuurslid ICOM			451		126 86	
4-9-2019 08:43	 Lunch met de Belgische delegatie in			577		129 23	
3-9-2019 15:45				187		28 2	
3-9-2019 09:00				147		6 5	
2-9-2019 15:43	 Sergio Servellón (voorzitter ICOM			389		90 31	
2-9-2019 08:22				139		1 4	
1-9-2019 13:30				168		2 2	
1-9-2019 09:25				172		2 5	

Afbeelding 16 - Berichtstatistieken facebookpagina

In 2019 werd er ook werk gemaakt van de aanwezigheid van ICOM Belgium Flanders op LinkedIn. De vzw kreeg een eigen zogenaamde bedrijfspagina waar net zoals op facebook berichten kunnen geplaatst worden. ICOM Belgium Flanders heeft op dit moment slechts 50 volgers op LinkedIn. Dit kanaal moet dus de volgende jaren nog extra in de verf worden gezet.

Afbeelding 17 - LinkedIn-pagina van ICOM Belgium Flanders

3.2 Werkbezoeken

3.2.1 CECA-reflectiedag 'Educatie en outreach in de Belgische musea' (House of European History, 18 maart 2019)

Hoe kan men met alle soorten publiek communiceren, nieuwe doelgroepen aantrekken en de lokale inwoners betrekken en motiveren om naar het museum te komen? Op deze vragen wou deze studiedag een antwoord bieden. De reflectiedag was een organisatie van ICOM-CECA, ICOM België en House of European History, met steun van Brussels Museum Council, FARO en Musées et Société en Wallonie.

Na een kort welkomstwoord door Dr. Constanze Itzel (Directeur, Huis van de Europese Geschiedenis), Ewa Goodman (Diensthoofd Publieksbemiddeling, Huis van de Europese Geschiedenis), Alexandre Chevalier (Voorzitter ICOM Belgique Wallonie-Bruxelles) en Sergio Servellón (Voorzitter ICOM België - Vlaanderen), opende Nicole Gesché-Koning als eerste spreker deze reflectiedag. Ze ging dieper in op de geschiedenis van museumeducatie in België.

In de voormiddag werden verder nog enkele nieuwe trends in museumeducatie in België voorgesteld, en kwamen ook enkele handige tools uit het buitenland aan bod.

Na de lunch vertrokken de deelnemers naar het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. Daar kon men deelnemen aan 5 workshops rond thema's zoals "inclusie", "programma's voor millennials" en "digital vs low-tech or no-tech". De dag werd afgesloten met de voorstelling van de twee nationale CECA-correspondenten voor België: Sofie Vermeiren (M-Museum Leuven) en Stéphanie Masuy (Museum van Elsene).

Afbeelding 18 - Sofie Vermeiren (links) en Stéphanie Masuy (midden) op de CECA-reflectiedag

3.2.2 A day in the life of a DIVA (DIVA, 27 maart 2019)

Ongeveer negen maanden na de opening van het nieuwe museum, organiseerden DIVA en ICOM Belgium Flanders een gezamenlijke studiedag. De bedoeling was om de ervaringen van het DIVA-parcours te delen met museumprofessionals uit Vlaanderen en Brussel. We mochten meer dan 35 deelnemers verwelkomen.

Afbeelding 19 - Opening studiedag 'A day in the life of a DIVA'

Wim Nys (Hoofd collectie & onderzoek) opende de studiedag en nam ons mee in de collectiehistoriek en het recent ontplooiende acquisitiebeleid van DIVA. Tom Iriks ging op zijn beurt dieper in op de principes en praktijk van het bezoekersonthaal in het museum. In een volgende lezing vertelde Romy Cockx (curator) de deelnemers meer over de collectiepresentatie, die werd opgevat als diamantbeleving, om onthaasting en exploratie te stimuleren. An Labis (bibliothecaris) sloot het voormiddag gedeelte af met een presentatie over de DIVA-bibliotheek.

Afbeelding 20 - Studiedag 'A day in the life of a DIVA'

Na de lunch kwam Stefan Leemans nog aan het woord, over de DIVA museumshop. De studiedag werd afgesloten met twee rondleiding, eentje met de collectiepresentatie als centraal thema, terwijl de andere tour een blik achter de schermen bood en deelnemers meenam in het conservatie-restauratie atelier en de bibliotheek.

3.2.3 Masterclass 'Science and Heritage 1.0' (28 maart 2019)

De masterclass 'Science and Heritage 1.0' belichtte het belang van hard science voor cultureel erfgoed door middel van vier concrete projecten. Verschillende wetenschappelijke onderzoekers lichtten toe hoe hun onderzoeksmethoden nieuwe kennis opleverden over objecten uit de collectie van het MAS. Onder de meer dan vijftig aanwezigen onderscheidde zich een divers publiek van studenten, docenten, conservatoren, restauratoren, museumgidsen en mensen gepassioneerd door glas en andere materialen.

Deze masterclass was een initiatief van het MAS, de opleiding Conservatie en Restauratie Universiteit Antwerpen, ICOM Belgium Flanders en FARO.

Afbeelding 21 - Masterclass 'Science and Heritage 1.0'

Onze collega's bij FARO maakten een verslag van deze studiedag: <https://faro.be/blogs/julie-lambrechts/masterclass-science-and-heritage-10-een-geslaagde-eerste-editie>

3.2.4 AV en werkbezoek aan Museum Hof van Busleyden (29 april 2019)

Aansluitend op de Algemene Vergadering namen een 30-tal leden deel aan een werkbezoek in het Museum Hof van Busleyden. Anouk Stulens (afdelingshoofd Cultureel Erfgoed en zakelijke leiding museum), Marijke Wienen (hoofd cel publieksbemiddeling) en Bart Stroobants (verantwoordelijke infrastructuur en logistiek, en bestuurslid ICOM Vlaanderen) gaven een korte toelichting, waarna de deelnemers individueel een vrij bezoek konden brengen aan het museum.

Afbeelding 22 - Sfeerbeelden van AV en werkbezoek Hof van Busleyden

3.2.5 BAV en werkbezoek aan expo 'Building a Dialogue' (Nationale Bank van België, 20 mei 2019)

Voorafgaand aan de Buitengewone Algemene Vergadering en in samenwerking met ICOM Belgique Wallonie-Bruxelles, nodigden we onze leden op 20 mei uit voor een werkbezoek aan de eerste expo hedendaagse kunst van de Nationale Bank van België. Yves Randaxhe (conservator kunstcollectie NBB) zorgde voor een inleiding, waarna Anne Bambynek (Junior curator NBB) de Vlaamse delegatie doorheen de expo gidste. Er namen 23 Vlaamse leden deel aan het werkbezoek.

Afbeelding 23 - Werkbezoek 'Building a Dialogue'

3.2.6 Een dagje Bruegel (Openluchtmuseum Bokrijk, 16 oktober 2019)

Op 16 oktober 2019 organiseerden ICOM Belgium Flanders en het Openluchtmuseum Bokrijk een studiedag en bijhorend werkbezoek aan "De wereld van Bruegel". ICOM Belgium Flanders mocht er meer dan 40 geïnteresseerden verwelkomen.

Na een korte verwelkoming van Sergio Servellón (voorzitter ICOM Belgium Flanders), nam Liesbeth Kees (directeur Domein Bokrijk) het woord. Zij lichtte de geschiedenis van het Bruegelproject in Bokrijk toe, waar reeds vele jaren aan gewerkt is. De expo heeft zijn verwachtingen als hefboomproject zeker ingevuld. Het stoffige imago van het openluchtmuseum werd doorbroken. Het erfgoed stond samen met de diverse bezoekersprofielen centraal, met een zeer gelaagde expo, verspreid over 55 hectaren, tot gevolg. Elf haltes zorgden voor een fysieke en historische link tussen Bokrijk en Bruegel. Een vlonderpad door het bos en een nieuw startpunt zetten de bezoekers letterlijk op het juiste pas. Het sluitstuk in schuur Zuinkerke vormt niet enkel het eindpunt van het Bruegelparcours, maar eveneens een spiegel naar vandaag, tevens de ondertitel van de expo. Dit alles werd ontsloten via een interactieve game, het zomertheater o.l.v. Laika en het plein der zinnen.

Het grootste deel van het voormiddagprogramma ging naar het panelgesprek met diverse actoren die de expo mee hebben vorm gegeven. Hilde Schoefs (conservator Openluchtmuseum Bokrijk) leidde het gesprek in goede banen.

Terenja van Dijk (projectleider "De wereld van Bruegel") en Katrien Lichtert (inhoudelijk coördinator "De wereld van Bruegel") gingen dieper in op de genese van deze bijzondere expo als een samenkomen van inhoud, ervaren, spel en nog veel meer. Vier krijtlijnen stonden daarbij centraal: interactie, humor, verhalen en de kracht van het beeld. Het eindproduct was het resultaat van een groot team, waarbij ook een kunstenaar, game-ontwikkelaar en theatergroep werden betrokken. Dit alles werd wetenschappelijk ondersteund door een team, waarbij de samenwerking met het Kunsthistorisches Museum van Wenen onmisbaar was.

Afbeelding 24 - Studiedag 'Een dagje Bruegel'

Kunstenaar Frits Jeuris pikte in op het stoffige imago van Bokrijk, waar hij naar eigen zeggen geen probleem mee had. De kunstenaar is al fan van het openluchtmuseum sinds hij er als 6-jarige voor het eerst een bezoek aan bracht. Initieel was voorzien dat hij twee weken zou filmen voor zijn Bruegelproject, maar uiteindelijk werkte hij twee jaar samen met het team. Het eindresultaat is een compilatie van Bruegels reeks van de maanden, waarbij Jeuris het verloren paneel op een moderne manier herbedacht. De inspiratie kwam van Bokrijk zelf, dat net zoals de schilderijen van Bruegel, een samengesteld landschap is, met allerlei facetten die van elders geplukt zijn.

Thomas Laureyssens (Toyfoo) werd gevraagd om een game te ontwikkelen, om bezoekers langs te parcours te begeleiden en zowel kinderen als volwassenen ten volle Bruegel te laten ervaren. Geen kleine uitdaging in een tijd waarin kinderen Fortnite en flitsende games gewoon zijn. Er werd gekozen voor augmented reality (AR) via een polsbandje, dat interageert met RFID-sensoren op het parcours. Op die manier was er geen smartphone nodig, en kon iedereen deelnemen. Ook hier ging een proces van twee jaar aan vooraf, waarbij ook heel wat studenten betrokken werden. Dit resulteerde in het concept van (de nar in) de spiegel, of om het naar onze tijd te brengen, het concept van selfies. Via virtuele spiegels kijken we doorheen het spel naar onszelf, waarbij de AR voor een extra laag zorgde.

Een laatste unieke partner in het hele Bruegelproject was theatergroep Laika, theater der zinnen. Zij gingen aan de slag met de strijd tussen carnaval en vastenavond en grepen terug naar het oertheater in openlucht uit de Middeleeuwen. Het resultaat was een verfrissende samenwerking tussen professionele acteurs en muzikanten, en medewerkers van de living history afdeling van Bokrijk. Hieruit leerde men ook dat een theatergezelschap en een openluchtmuseum elk hun eigenheid hebben, en dat zorgde soms wel voor discussies. Zo heeft Bokrijk de traditie dat normaal gezien alle activiteiten altijd doorgaan, in weer en wind. Voor het theatergezelschap bleek dat op bepaalde momenten onmogelijk.

Het voormiddaggedeelte werd afgesloten door Alexandra van Dongen (Museum Boijmans Van Beuningen) die dieper inging op de diverse realia in het werk van Pieter Bruegel de Oude en linken maakte met bewaarde voorwerpen uit de collecties van musea. Een deel van deze objecten waren ook opgesteld in schuur Zuienkerke, het eindpunt van de expo. Het wetenschappelijk onderzoek vormde een belangrijk deel van de genese van de expo en resulteerde ook in een publicatie "Voorwerp van gesprek - De wereld van Bruegel".

Afbeelding 25 - Alexandra van Dongen tijdens de studiedag 'Een dagje Bruegel'

Na de lunch kregen de deelnemers de kans om het Bruegelparcours te verkennen. De weergoden waren ons gunstig gestemd, na een onstuimige voormiddag bleef het tijdens het bezoek aan het openluchtmuseum fris maar droog. Op het eindpunt zorgde de replica van Bruegels schilderij voor een leuk fotomoment met de ganse groep.

Afbeelding 26 - Bruegelparcours

Terug in het kasteel was het tijd voor een korte koffiebreek en een laatste beschouwing over dit Bruegelproject, door Bert Hatse (Toerisme Vlaanderen). Hij pree de expo waarbij heden, verleden en toekomst op een unieke manier samenkwamen. Toerisme Vlaanderen investeerde 26 miljoen in het Vlaamse Meesters project en maakte daarbij de overgang van klassieke subsidies naar partnerships. De tevredenheidscijfers voor de voorbije projecten scoren alvast hoog en de bekendheid van de Vlaamse meesters bij het ruime publiek is gestegen. Uiteraard zijn er ook heel wat lessen geleerd en blijven er nog werkpunten over. Hatse sloot af met de oproep om te geloven in de positieve kracht van toerisme, zonder daarbij blind te zijn voor de uitdagingen en risico's.

4. Structuur van de vereniging

4.1 Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur bestond in 2019 uit:

1. Sergio Servellón (FeliXart Museum Drogenbos, voorzitter)
2. Leen Heyvaert (Stadsmuseum Lokeren, ondervoorzitter)
3. Jan(us) Boudewijns (museum Dhondt-Dhaenens, Deurle, secretaris)
4. Frédéric Jonckheere (KMSKA, penningmeester)
5. Sofie Wilder (Archief en Musea Turnhout)
6. Vanessa Braekeveld (Koninklijke Bibliotheek, Brussel)
7. Bart Stroobants (Musea en Erfgoed Mechelen)
8. Peter Van der Plaetsen (PAM Velzeke)
9. Kristel Van Audenaeren (Bruggemuseum)
10. Klara Herremans (K&G-museum)
11. Isabel Vanderstappen (Erfgoedsite Tienen)
12. Griet Claerhout (musea en erfgoed Antwerpen)
13. Etienne Boumans (ICOM – COMCOL)
14. Sofie Vermeiren (M Leuven)
15. Olga Van Oost (FARO)
16. Jan Raymaekers (CVO De Oranjerie)
17. Ilse Bogaerts (WHI)

Vergaderingen: 25 februari, 29 april, 1 oktober en 10 december 2019.

Het secretariaat wordt sinds januari 2019 waargenomen door Ilse Depré op freelance-basis.

4.2 Lidmaatschappen

4.2.1. Lidmaatschappen ICOM Belgium Flanders

In de lidmaatschapsvoorwaarden van ICOM Belgium Flanders zijn verschillende bepalingen opgenomen die verwijzen naar de Deontologische code van ICOM. De vereniging verwacht van haar leden dat zij de daarin neergelegde gedragsregels niet alleen onderschrijven, maar ook daadwerkelijk als richtlijn hanteren voor hun handelen.

De vereniging bestaat uit effectieve leden, instellingsleden en toegetreden leden.

Voor 2019 zagen de verhoudingen er als volgt uit:

- Individuele leden: 1435 (waarvan 1157 effectief, 161 toegetreden en 117 gidsen)
- Instellingsleden: 85

Zie bijlagen

Afbeelding 27 - Studiedag 'A day in the life of a DIVA'

4.2.1. Lidmaatschappen ICOM-internationaal

Een groot aantal leden van ICOM Belgium Flanders zijn ook lid van ICOM Internationaal.

ICOM Belgium Flanders scoort goed qua aantal ICOM-internationale leden. Maar liefst 1232 museumprofessionelen en 67 museale instellingen aangesloten bij ICOM Belgium Flanders onderschrijven het internationale ICOM-lidmaatschap. ICOM België wordt gevormd door ICOM Belgium Flanders en ICOM Belgique Wallonie-Bruxelles. ICOM Belgium Flanders is de Nederlandstalige tak van ICOM België. Brusselse leden kunnen volgens hun keuze aansluiten via één van beide subcomités. ICOM Belgium Flanders is het ankerpunt en de erkende vertegenwoordiger van ICOM in Vlaanderen.

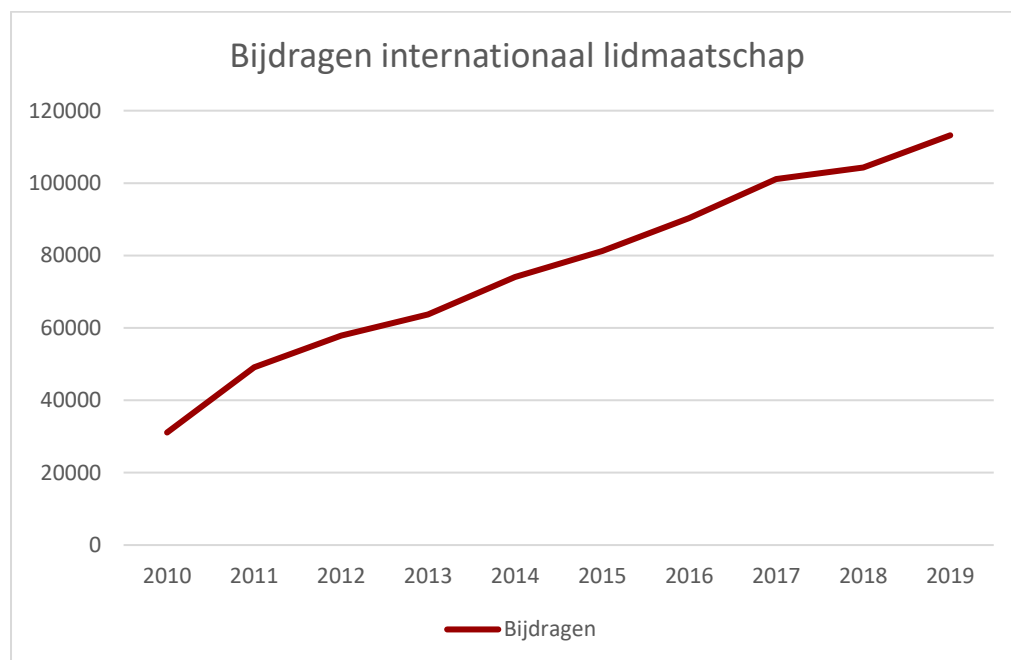
Afbeelding 28 - Werkbezoek 'Building a Dialogue'

5. Afrekening 2019

Jaarrekening: zie bijlage

ICOM Belgium Flanders draagt een deel van de ontvangen lidmaatschapsbijdragen (deel internationaal) af aan het centraal bestuur in Parijs. Voor 2019 staat dit voor een bedrag van € 113 201.

Evolutie van de doorgestorte bijdragen voor de afgelopen jaren:

2010 - € 31 091

2011 - € 49 101

2012 - € 57 876

2013 - € 63.698

2014 - € 74 028

2015 - € 81 176

2016 - € 90 362

2017 - € 101 090

2018 - € 104 253

2019 - € 113 201

6. Bijlagen

Overzicht individuele leden

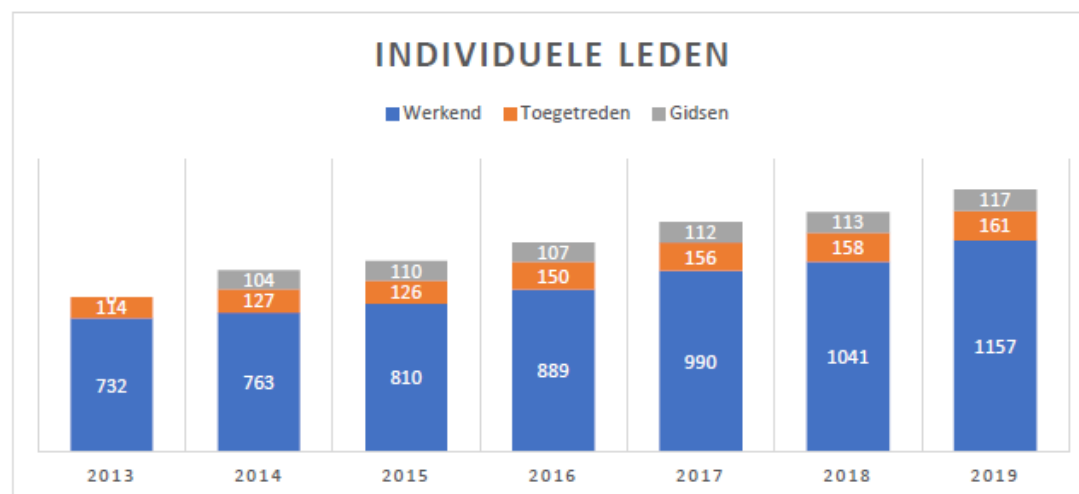
Overzicht instellingsleden

Jaarrekening 2019

Bijlage 1 – Overzicht individuele leden

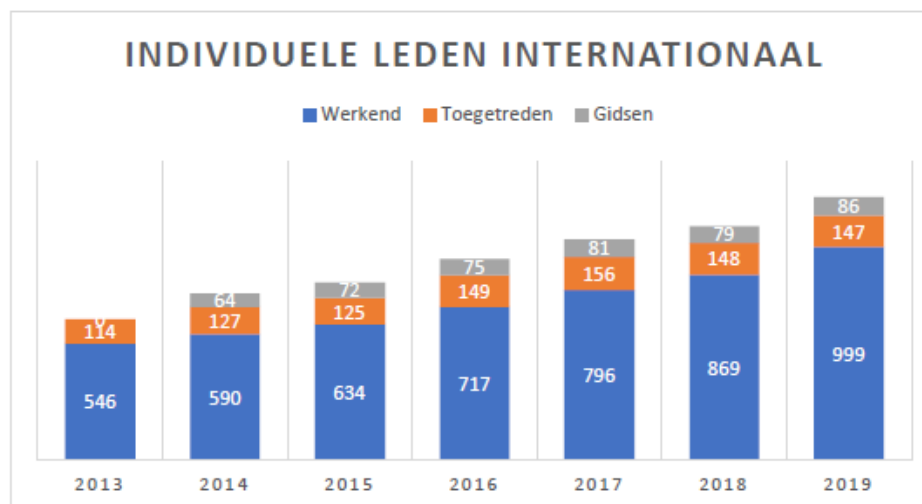
INDIVIDUELE LEDEN TOTAAL

INDIVIDUELE LEDEN	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Werkend	732	763	810	889	990	1041	1157
Toegetreden	114	127	126	150	156	158	161
Gidsen	0	104	110	107	112	113	117
Som	846	994	1046	1146	1258	1312	1435

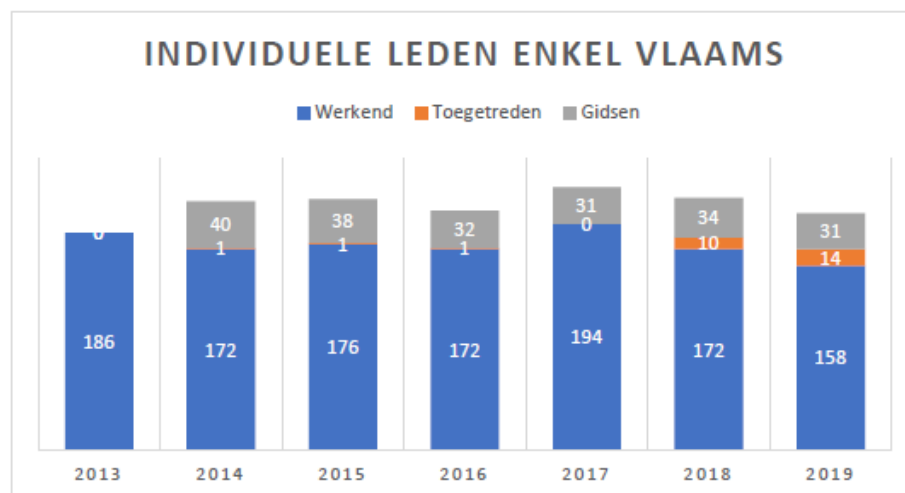
INDIVIDUELE LEDEN INTERNATIONAAL

INDIVIDUEEL INTERNATIONAAL	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Werkend	546	590	634	717	796	869	999
Toegetreden	114	127	125	149	156	148	147
Gidsen	0	64	72	75	81	79	86
Som	660	781	831	941	1033	1096	1232

INDIVIDUELE LEDEN ENKEL VLAAMS

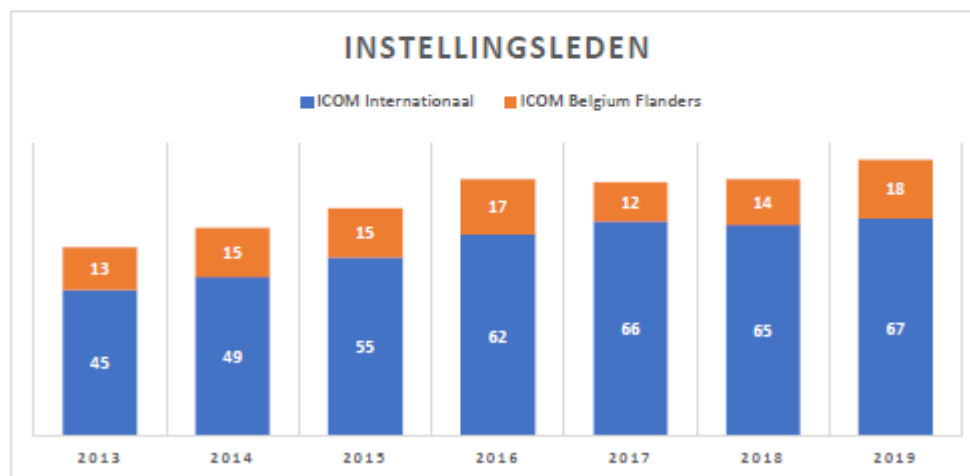
INDIVIDUEEL ENKEL VLAAMS	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Werkend	186	172	176	172	194	172	158
Toegetreden	0	1	1	1	0	10	14
Gidsen	0	40	38	32	31	34	31
Som	186	213	215	205	225	216	203

Bijlage 2 – Overzicht instellingsleden

Instellingsleden

INSTELLINGSLEDEN	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ICOM Internationaal	45	49	55	62	66	65	67
ICOM Belgium Flanders	13	15	15	17	12	14	18
Som	58	64	70	79	78	79	85

Bijlage 3 – Jaarrekening 2019

Zie apart PDF-bestand